

УДК 378.147:78.071.2]:780.614.13

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/103-49>**Людмила ШУМСЬКА,***orcid.org/0000-0002-1440-049X**заслужений діяч мистецтв України,**професор кафедри оркестрового диригування та інструментознавства**Національної музичної академії України**(Київ, Україна) choirsvitych@ukr.net*

РОЗВИТОК ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ МАЙБУТНІХ ДИРИГЕНТІВ-БАНДУРИСТІВ У КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАТИВНОЇ МЕТОДОЛОГІЧНОЇ ПАРАДИГМИ

У статті висвітлено актуальні аспекти розвитку педагогічного професіоналізму магістрантів – диригентів-бандуристів у межах інтегративної методологічної парадигми, яка відповідає викликам сучасної мистецької освіти. Обґрунтовано потребу у переосмисленні системи підготовки фахівців – майбутніх диригентів капели бандуристів з урахуванням складних вимог до особистості диригента як педагога, лідера колективу та інтерпретатора музичного твору. Зроблено акцент на необхідності поєднання теоретичної, методологічної та практичної складових професійної підготовки, що забезпечують цілісність диригентсько-педагогічної діяльності.

Професійна майстерність магістрантів у галузі диригування розглядається як багатовимірна характеристика особистості, яка формується через інтегративність аналітичних, інтерпретаційних, вербальних, мануальних, комунікативних та організаційно-управлінських компетентностей. Автором уточнено сутність поняття «професійна майстерність диригента капели бандуристів – випускника магістерської освітньої програми» як динамічного процесу фахової самореалізації, що проявляється у здатності до художньо-рефлексивного осмислення та практичного втілення навчального і концертного матеріалу у виконавсько-педагогічній практиці.

Центральним положенням дослідження є визначення системи методологічних підходів – особистісно-діяльнісного, полісуб'єктного, етнопедогогічного, синергетичного – як теоретичного підґрунтя підготовки диригентів – бандуристів. Розкрито механізми реалізації цих підходів у навчальному процесі з урахуванням специфіки диригентської педагогіки. Обґрунтовано ефективність поєднання традиційних і інноваційних педагогічних принципів – цілісності, гуманізації, культуродоцільності, професійної доцільності – у формуванні сучасної моделі професіонала нового покоління.

У дослідженні також акцентовано увагу на важливості інтегративного підходу як такого, що забезпечує міждисциплінарність, гнучкість і адаптивність підготовки майбутніх фахівців у сфері диригування. Запропонована модель може бути розглянута як інноваційна концепція диригентської, що сприяє підвищенню якості мистецької освіти та професійної підготовки диригентів – бандуристів.

Ключові слова: диригент-бандурист, професійна майстерність, педагогічний професіоналізм, магістерська підготовка, інтегративна методологія, диригентська діяльність, диригентська педагогіка, методологічна парадигма, професійна освіта, мистецька освіта.

Ludmyla SHUMSKA,*orcid.org/0000-0002-1440-049X**Honored Artist of Ukraine,**Professor at the Department of Orchestral Conducting and Instrumental Studies**Ukrainian National Academy of Music**(Kyiv, Ukraine) choirsvitych@ukr.net*

PROFESSIONAL MASTERY OF FUTURE BANDURA CONDUCTORS IN THE CONTEXT OF INTEGRATIVE METHODOLOGICAL PARADIGM

The article highlights current aspects of the development of pedagogical professionalism among master's students – bandura conductors within the framework of an integrative methodological paradigm that responds to the challenges of modern art education. The need to reconsider the system of training future bandura chapel conductors is substantiated, taking into account the complex demands placed on the conductor's personality as an educator, team leader, and interpreter of a musical work. Emphasis is placed on the necessity of combining theoretical, methodological, and practical components of professional training, which ensure the integrity of conducting and pedagogical activity.

The professional mastery of master's students in the field of conducting is viewed as a multidimensional characteristic of the individual, formed through the integration of analytical, interpretive, verbal, manual, communicative, and organizational-managerial competencies. The author clarifies the essence of the concept «professional mastery of a

bandura chapel conductor – a graduate of a master's educational program» as a dynamic process of professional self-fulfillment, manifested in the ability for artistic and reflective comprehension and practical implementation of educational and concert material in performance-pedagogical practice.

A central focus of the study is the definition of a system of methodological approaches – personal-activity-based, poly-subjective, ethno-pedagogical, synergetic – as the theoretical foundation for the training of bandura conductors. The mechanisms for implementing these approaches in the educational process are revealed, taking into account the specifics of conductorial pedagogy. The effectiveness of combining traditional and innovative pedagogical principles – integrity, humanization, cultural relevance, and professional appropriateness – is substantiated in shaping a contemporary model of a next-generation professional.

The study also emphasizes the importance of the integrative approach as one that ensures interdisciplinarity, flexibility, and adaptability in the training of future specialists in the field of conducting. The proposed model can be considered an innovative concept in conducting that contributes to improving the quality of art education and the professional training of bandura conductors.

Key words: *bandura conductor, professional mastery, pedagogical professionalism, master's training, integrative methodology, conducting activity, conductorial pedagogy, methodological paradigm, professional education, art education.*

Постановка проблеми. Сучасна українська вища музична освіта, як ключовий інститут соціокультурної взаємодії, не лише віддзеркалює трансформаційні процеси в суспільстві, а й безпосередньо впливає на їх розвиток. Зміни у структурі суспільного устрою зумовлюють суттєві зрушення в системі мистецької освіти, вимагаючи від неї методологічної мобільності, гнучкої реакції на виклики часу та здатності до впровадження інновацій у зміст і форми підготовки майбутніх фахівців. У центрі цих трансформацій опиняється особистість духовно збагачена, професійно багатогранна, відкрита до креативних рішень і здатна ефективно діяти в умовах складної культурної динаміки.

Вищі музичні навчальні заклади мають виступати осередками впровадження новітніх освітніх стратегій, покликаних забезпечити формування конкурентоспроможного фахівця з високим рівнем професійних компетентностей, творчого потенціалу та адаптивності до змін національного і глобального культурно-освітнього простору.

У нормативно-програмному забезпеченні реформування вищої музичної освіти особлива увага приділяється оновленню структури та змісту магістерських програм. Зокрема, у фаховій підготовці за спеціальністю «Музичне мистецтво» увагу акцентовано на формуванні фахівця, здатного здійснювати виконавську, диригентську, педагогічну, музикознавчу, композиторську, дослідницьку та організаційно-менеджерську діяльність у сфері музичного мистецтва.

В умовах динамічних змін на мистецькому ринку праці та трансформації освітнього середовища на різних рівнях професійної підготовки, традиційні підходи до формування мистецьких кадрів більше не відповідають потребам часу. Продуктивне вирішення завдань сучасної музичної освіти можливе лише за умов опори на новітні концеп-

туальні й методологічні засади, які передбачають інтегративний підхід до навчання, зорієнтованого на особистісний розвиток майбутніх фахівців.

Особливого значення в цьому контексті набуває магістерська підготовка диригентів – бандуристів, які у перспективі виступають не лише як керівники творчих колективів, а й як носії української культурної традиції, здатні ефективно реалізовувати свої професійні компетентності в освітньо-мистецькому середовищі. Саме тому дослідження методологічних основ фахової диригентської підготовки за спеціалізацією «Диригент капели бандуристів» є актуальним та має прикладне значення (Брояко, Дорофієва, Пістуніна, 2021).

Мета статті полягає у висвітленні специфіки сучасних методологічних підходів у процесі формування професійної майстерності майбутніх диригентів – бандуристів у рамках магістерської програми з музичного мистецтва.

Аналіз досліджень. Аналіз сучасного наукового дискурсу засвідчує, що проблема формування професіоналізму та професійної майстерності диригентів широко розглядається у працях вітчизняних дослідників у галузі музичної педагогіки, серед яких: О. Андрейко, В. Білоус, В. Гусак, М. Колесса, А. Козир (Козир, 2005: 28–35), Л. Костенко, Я. Куриленко, Л. Лабінцева, А. Мартинюк, Т. Пляченко, А. Растрігіна, О. Рудницька, Н. Селєзньова, Т. Смирнова, Л. Чинчева та ін.

Певні аспекти оркестрового і диригентсько-хорового виконавства були предметом дослідження українських практикуючих диригентів та мистецтвознавців, серед яких слід відзначити: Є. Бондар, Л. Бутенка, В. Дейнегу, С. Мурзу, М. Канерштейна, П. Ковалика, І. Коваленка (Коваленко, 2022), Ю. Пучко-Колесник, О. Петренко (Петренко, 2021), Т. Самченко (Самченко, 2023: 45–58), Г. Савельєва, Л. Сенченко, Ю. Ткача, Г. Ткаченко, А. Шейка та ін.

Водночас, незважаючи на наявні напрацювання, проблематика формування професійної майстерності майбутніх диригентів-бандуристів у межах магістерської освітньої програми зі спеціальності «Музичне мистецтво» поки що недостатньо розкрита в науковій літературі. Це й зумовило актуальність обраного нами напряму дослідження.

Мета статті – розкрити інтегровані методологічні аспекти розвитку професійних якостей майбутніх диригентів-бандуристів.

Виклад основного матеріалу. Професійна майстерність являє собою характеристику фахівця, яка проявляється у високому рівні інтелектуального, практично-діяльнісного розвитку, психологічній зрілості індивідуума, готовності до інваріантного вирішення творчих завдань високого рівня складності, що забезпечує успіх та продуктивний стабільний результат фахової діяльності особистості у певній професійній галузі. Найбільш переконливим, на наш погляд, є визначення професійної майстерності у галузі музичної педагогіки професором А. Козир: «Діяльність професіонала-майстра визначає: професійна спрямованість, індивідуально-творчий характер, оптимальність у виборі засобів. Процес оволодіння основами майстерності передбачає чітке уявлення мети кожного конкретного заняття, оптимальне визначення завдань, творчий пошук ефективних шляхів, форм, методів та засобів їх вирішення. При цьому, важливим є чітке визначення співвідношення основної мети діяльності з постійним вирішенням конкретних технічних завдань» (Козир, 2005).

У процесі магістерської підготовки диригента-бандуриста сформованість високого рівня професійної майстерності є кінцевою метою навчання і може розглядатися як компетентнісна зрілість випускника, який окрім ґрунтового володіння комплексом хормейстерських та диригентсько-педагогічних знань, умінь та навичок виявляє здатність до креативного рівня вирішення завдань нестандартного змісту у непрогнозованих, мінливих умовах здійснення професійної діяльності.

Професійна майстерність майбутнього диригента-бандуриста – випускника магістратури являє собою безперервно удосконалюваний вид фахової реалізації, для якого є характерним творчо-інноваційний рівень здійснення аналітичних, інтерпретаційних, вербальних, мануальних та організаційних дій у процесі диригентсько-педагогічної, хормейстерсько-репетиційної та концертно-просвітницької діяльності. Зазначимо, що вагомими показниками професійної майстерності випускника магістратури має стати: інтелек-

туальність диригента, його стійка світоглядна та громадянська позиція, морально-етична зрілість, самостійність, самобутність, творче відношення до усіх форм хормейстерського самовираження, культура музикування та спілкування, високі індекси результативності у педагогічній та виконавській сферах (Коваленко, 2022).

Визначивши, що засадничим принципом диригентської педагогіки має бути системний підхід до організації та змісту навчання, ми розглядаємо необхідність дотримання системи окремих сучасних методологічних підходів у навчально-виховному процесі з метою формування професійної майстерності диригентів, що дозволить конкретизувати проблемно-цільові аспекти магістерської ланки диригентської освіти, обумовити засоби суб'єкт-суб'єктної взаємодії, розробити стратегію навчального процесу, націлену на вирішення зазначених проблем, а також дослідити механізми модернізації диригентської підготовки магістрантів. При чому термін «дотримання» у даному контексті передбачає синтез різноманітних форм та методів організації навчального процесу у диригентській магістратурі – історично адаптованих та таких, що відповідають вимогам сучасної диригентської педагогіки.

Система сучасних методологічних підходів у фаховій диригентській підготовці являє собою складний цілісний феномен, який базується на традиційних дидактичних засадах і, разом із тим динамічно перетворюється, асимілює інноваційні педагогічні технології, результати педагогічних досліджень, а також актуальні мистецькі практики національної та світової хорової культури. Беручи до уваги мету магістерської підготовки – формування професійної майстерності майбутнього диригента капели бандуристів, можна визначити певну систему важливих методологічних підходів, дотримання яких у процесі диригентського навчання магістрантів стане інструментом досягнення поставленої мети.

Специфіка диригентської підготовки магістрантів є детермінантою класифікації певного ряду сучасних методологічних підходів, які можна обґрунтувати і дослідити їх значення у процесі формування професійної майстерності хорового диригента: це особистісно-діяльнісний, полісуб'єктний, етнопедагогічний та синергетичний підходи. Сутність та особливості кожного окремого підходу, цілісність функціонування підходів як системи, та прогнозований кінцевий результат процесу магістерської підготовки диригентів ми спробуємо висвітлити у даному дослідженні.

Особистісно-діяльнісний підхід у формуванні професійної майстерності диригентів у процесі магістерської підготовки ми розглядаємо у трьох аспектах: індивідуальність природної обдарованості, самореалізація у професійній діяльності, налаштованість на творчість та успіх.

Індивідуальність природної обдарованості диригента-магістранта включає комплекс особистісних якостей та здібностей, розвинених у період навчання на бакалавраті, які є передумовою професійного становлення і, разом із тим підлягають фаховому удосконаленню. Це, насамперед яскравий поставлений співацький голос, розвинений вокальний слух, гостре відчуття метро-ритмічної пульсації музики, здатність до внутрішньо-слухової орієнтації у хоровій фактурі, вільний та технічно мобільний мануальний апарат, психологічна стійкість та фізична витривалість, високі волюві та сугестивні характеристики.

Самореалізація у професійній діяльності диригента – магістранта проявляється у розумінні необхідності здійснення хормейстерської та управлінської діяльності протягом життя, конструктивному баченні перспектив особистого професійного руху; тяжінні до безперервного пізнання об'єктів та явищ музичного мистецтва; потреба у постійному технічному самовдосконаленні, інтелектуальному саморозвитку та різнобічному втіленні свого природного хормейстерського потенціалу.

Налаштованість на творчість та успіх диригента-магістранта ми вбачаємо у діяльності того, хто навчається, спрямованої на виконання нових, не знаних раніше зразків хорового мистецтва, створення власних концепцій диригентської інтерпретації, власні прояви художньо-асоціативного мислення для втілення оригінального кінцевого продукту музичного виконавства, прагнення до позитивних наслідків хормейстерсько-пошукової роботи, високих досягнень в умовах навчальної конкурентності та схвального визнання отриманих виконавських результатів диригентсько-викладацькою спільнотою (Савченко, 2023).

Полісуб'єктний підхід у формуванні професійної майстерності магістрантів – диригентів полягає в особливостях взаємовідносин між учасниками навчального і творчого процесу, де майбутній диригент є одночасно і суб'єктом і результатом взаємодії, яка проявляється у таких формах діалогічних комунікацій як «викладач диригування – магістрант-диригент» та «магістрант-диригент – капела бандуристів».

Суб'єкт-суб'єктні взаємовідносини є особливим типом взаємодії між викладачем диригування і магістрантом-диригентом і виступають: у формі

інформаційної комунікації (передача знань з теорії та історії диригентського мистецтва), як обмін мануальними діями (педагогічна демонстрація і відповідне відтворення магістранта), як пошуково-творче спілкування (співставлення та порівняння інтерпретаторських засобів).

Робота магістранта з капелою бандуристів є особливістю саме диригентської підготовки (на відміну від суто індивідуальної підготовки магістрантів у класі фортепіано та сольного співу). У цій площині відбувається взаємодія між магістрантом-диригентом та капелою бандуристів: репетиційний практикум як засіб адаптації власних хормейстерських умінь – художньо-вербальних, аналітико-проектувальних, конструктивних, сугестивних; концертно-просвітницька діяльність, у межах якої відбувається становлення особистісної психологічної стійкості, артистичної майстерності, творчого самовираження майбутнього диригента в умовах колективного виконавства; державна атестація випускника магістратури з диригування є можливістю продемонструвати власний фаховий потенціал – комплементарність хорознавського, музично-теоретичного, психолого-педагогічного понятійно-термінологічного апарату, мануальну техніку та вокально-слухову діагностику, управлінську волюву харизму у втіленні індивідуальної художньої інтерпретації засобами музичного виконавства.

Отже, впровадження полісуб'єктного підходу, як чинника формування професійної майстерності майбутнього диригента-бандуриста ми визначаємо як цілісну динамічну форму взаємодії, у межах якої реалізується єдність індивідуального саморозвитку і колективного взаєморозвитку, творча активність та прогресивні перетворення оточуючого середовища і, власне, суб'єктів педагогічного процесу (Лі, 2022).

Етнопедагогічний підхід у ході диригентсько-хорової підготовки магістрантів ми впроваджуємо на засадах традицій українського музичного мистецтва – це впливає на особистість того, хто навчається у становленні його національної самосвідомості, самоідентичності, переконливої національно-патріотичної позиції.

Етнопедагогічний підхід у проектуванні і організації навчального процесу відбивається у змісті навчальних програм з основних дисциплін магістерської підготовки диригентів: перевага надається високохудожнім зразкам української духовної музики, хоровим п'єсам високого рівня складності, фрагментам опер і кантатно-ораторіальних форм композиторів класиків та сучасних авторів. Особлива увага приділяється творам українського

народнопісенного мистецтва як в автентичному вигляді, так і у класичних обробках, які відбивають світогляд українського народу, систему його морально-етичних та духовно-естетичних цінностей. На матеріалі українських хорових творів магістрант – майбутній диригент пізнає історію національної музичної культури, жанрову різноманітність диригентської творчості, прийоми техніки музичного письма, інтонаційно-виражальні засоби звукового втілення музичної фактури, яка увібрала в себе усе багатство вокально-тембрової палітри національної школи академічного співу.

Іншим аспектом реалізації етнопедагогічного підходу, який відповідає євроінтеграційним процесам в Україні, ми вважаємо залучення магістрантів до культуротворчих євроінтеграційних проектів шляхом їхньої участі у міжнародних конкурсах, фестивалях, майстер-класах та інших міждержавних мистецьких акціях. Таким чином, вирішується педагогічне завдання з виховання культури міжнаціонального спілкування, формується дійова внутрішня та зовнішня мотивація диригента до засвоєння художніх цінностей музичного мистецтва різних європейських етнічних груп, відбувається запозичення суб'єктом навчання інонаціональних сучасних вокальних технологій та асиміляція отриманої інформації з накопиченими знаннями у галузі національного диригентського виконавства. Означені чинники впливають на процес формування професійної майстерності диригента, який в умовах подієвого середовища набуває знань та досвіду організації міжнародних виконавських практик, долучається до аналізу та співставлення національних та міжетнічних диригентських традицій, як творча особистість – стає дієвим творцем емоційно-ціннісних форм поліетнічних музичних комунікацій.

Синергетичний підхід є сучасним методологічним напрямом у педагогіці вищої школи та базується на загально-філософській теорії наукового пізнання. Впровадження такого підходу у процес навчання магістрантів-диригентів є вагомим показником модернізації диригентської підготовки і цілеспрямованим засобом розвитку алгоритмів самоосвіти, самоорганізації, самоуправління особистості того, хто навчається. Концептуальна інновація питання самоорганізації особистості майбутнього диригента-бандуриста полягає в моделюванні навчального процесу таким чином, щоб його кінцевого результату було досягнуто за рахунок як використання зовнішніх інформаційних потоків, так і за рахунок внутрішніх можливостей особистості магістранта, його інтелектуально-практичного та творчого досвіду,

що дозволить вирішити актуальну проблему суперечності між потребою особистісно-орієнтованого навчання диригента та відсутністю технології її втілення.

Ми вбачаємо, що ефективність впровадження синергетичного підходу у процес диригентської підготовки магістрантів має базуватися на основних категоріях синергетики: самоактуалізації, відкритості, атракторності.

Самоактуалізація диригента-бандуриста виявляється у психологічному самовизначенні перспектив свого фахового призначення, стійкій вмотивованості до пізнання процесів та явищ, які відбивають історію становлення та розвитку хорового мистецтва, ініціативності та творчої активності у дієвих формах професійної самореалізації: бажанні виконувати репертуар підвищеного рівня складності у класі диригування, можливості пропонувати свої виконавські трактування в інтерпретації музичних зразків, а також прагненні до самостійного здійснення диригентської практики.

Відкритість виявляється у створенні таких умов диригентської діяльності магістранта, у структурі яких переважають публічні форми творчої реалізації, а саме: демонстрації індивідуальних диригентських досягнень на відкритих академічних виступах і майстер-класах, проведення педагогічної практики з постановки диригентського апарату у присутності представників педагогічного колективу та студентства, ведення практичних занять з капелою бандуристів, виступи у якості диригента капели бандуристів у межах підсумкової, державної атестації та у концертно-просвітницьких проектах.

Атракторність у процесі магістерської підготовки диригентів ми вважаємо визначником усього освітнього процесу: мета навчання, якість його кінцевого результату, перспективне бачення компетентнісного образу майбутнього диригента організують та продукують аспекти індивідуальної стратегії формування професійної майстерності, яка має базуватися на асиміляції та присвоєнні інтегрованого комплексу знань з історії, теорії та практики диригентського виконавства, музичної теорії, вокалу та фортепіано, педагогіки, психології, етики та естетики, здобутих на попередніх етапах навчання.

Ми передбачаємо, що система сучасних методологічних підходів, що розглянуті вище, уможливить модернізацію процесу фахової диригентської підготовки майбутніх диригентів-бандуристів та стане об'єктивно новим засобом формування їхньої професійної майстерності в умовах магістерської підготовки.

Ми стверджуємо, що запропонована концепція впровадження методологічних підходів у процес

становлення професійної майстерності диригента-бандуриста має визначатися як цілісна система, що базується на загально-педагогічних принципах, які відбивають залежність процесу формування професійної майстерності у ході магістерської підготовки диригентів від мети, яка має бути досягнена у результаті навчання, а саме: принцип професійної доцільності (створення репертуарних програм, методів та форм організації індивідуальної та колективної роботи майбутнього диригента, визначення алгоритмів проведення практики, що у цілому має відповідати досягненню кінцевої мети навчання); принцип природовідповідності (індивідуальні характеристики, особистісні можливості та запити, фахова самоосвіта та самовиховання диригента); принцип цілісності (впорядкованість, єдність та взаємозв'язок усіх навчальних дисциплін магістерської програми з підготовки диригентів); принцип гуманізації (повага до творчої позиції майбутнього диригента-бандуриста, до його суб'єктивного бачення мети професійної самореалізації); принцип демократизації (можливість свободи шляхів саморозвитку, саморегуляції диригента-магістранта,

а також його самовизначення у питаннях творчої інтерпретації виконавських та практично-педагогічних завдань); принцип культуродоцільності (залучення майбутнього диригента до активної участі у всіх мистецьких проєктах, що формують культурне середовище вищого навчального закладу).

Висновки. Отже, проведене дослідження з впровадження системи сучасних методологічних підходів у навчальний процес магістерської програми з фахової підготовки диригентів можна розглядати як інноваційну концепцію диригентської підготовки, яка, базуючись на загально педагогічних принципах, вбирає у себе новітні наукові ідеї та технологічні засоби і виступає як нова парадигма диригентської педагогіки та, як наслідок, стає чинником формування професійної майстерності майбутніх диригентів-бандуристів. Подальші наукові розвідки у цьому напрямку ми вбачаємо у більш детальному та конструктивному вивченні окремих методологічних підходів в організації навчально-виховного процесу з підготовки магістрантів музичного мистецтва за спеціалізацією «Диригент».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Брояко Н., Дорофєєва В., Пістуніова Т. Формування диригентської техніки студентів-бандуристів: традиційні підходи та інноваційні перспективи. *Імідж сучасного педагога*. 2021. № 1(196). С. 113–118.
2. Коваленко І. Мануальна техніка диригування в контексті сучасної мистецької педагогіки. Харків : ХНУМ. 2022. 160 с.
3. Козир А. Професійна майстерність вчителя музики: структура та зміст. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Серія: «Педагогіка»*. Тернопіль : ТНПУ, 2005. Вип. 1. С. 28–35.
4. Петренко О. Інтегративні підходи в підготовці диригентів-хормейстерів: навчальний аспект. Київ : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2021. 180 с.
5. Савченко Т. Інтерпретаційна компетентність майбутніх диригентів-бандуристів у магістратурі. *Музична освіта і педагогіка*. 2023. № 2. С. 45–58.
6. Lee A. Manual techniques in conducting: a synthesis of gesture, pedagogy, and leadership. *International Journal of Music Education*. 2022. Vol. 40. № 1. Pp. 80–97.
7. Smith J., Brown L. Integrative pedagogical models in choral conducting education. London : Routledge, 2021. 220 p.

REFERENCES

1. Broiako, N., Dorofieieva, V. & Pistunova, T. (2021). *Formuvannia dyryhentskoi tekhniky studentiv-bandurystiv: tradytsiini pidkhody ta innovatsiini perspektivy* [Formation of conducting technique among bandura students: Traditional approaches and innovative prospects]. *Imidzh suchasnoho pedahoha*. № 1(196). S. 113–118. [in Ukrainian]
2. Kovalenko, I. (2022). *Manualna tekhnika dyryhuvannia v konteksti suchasnoi mystetskoi pedahohiky* [Manual conducting technique in the context of modern art pedagogy]. Kharkiv : KhNUM. 160 s. [in Ukrainian]
3. Kozyr, A. (2005). *Profesiina maisternist vchytelia muzyky: struktura ta zmist* [Professional skills of a music teacher: structure and content]. *Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu. Serii: «Pedahohika»*. Ternopil : TNPU. Vyp. 1. S. 28–35. [in Ukrainian]
4. Petrenko, O. (2021). *Intehratyvni pidkhody v pidhotovtsi dyryhentiv-khormeisteriv: navchalnyi aspekt* [Integrative approaches in the training of choral conductors: The educational aspect]. Kyiv : NMAU im. P. I. Chaikovskoho. 180 s. [in Ukrainian]
5. Savchenko, T. (2023). *Interpretatsiina kompetentnist maibutnikh dyryhentiv-bandurystiv u mahistraturi* [Interpretive competence of future bandura conductors in the masters program]. *Muzychna osvita i pedahohika*. № 2. S. 45–58. [in Ukrainian]
6. Lee, A. (2022) Manual techniques in conducting: a synthesis of gesture, pedagogy, and leadership. *International Journal of Music Education*. Vol. 40. № 1. Pp. 80–97.
7. Smith, J. & Brown, L. (2021). Integrative pedagogical models in choral conducting education. London : Routledge. 220 p.

Дата першого надходження статті до видання: 02.09.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 25.09.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 16.10.2026

Стаття поширюється на умовах
ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

